

BOLDOG REFORMÁCIÓT

"Boldogok, akiknek az útja tökéletes, akik az Úr törvénye szerint élnek. Boldogok, akik megfogadják intelmeit, teljes szívvel keresik őt, nem követtek el álnokságot, hanem az ő útjain jártak. Te megparancsoltad, hogy utasításaidat pontosan megtartsák. Bárcsak állhatatosan járhatnék utadon, megtartván rendelkezéseidet! Akkor nem vallanék szégyent, ha figyelnék minden parancsolatodra. Tiszta szívből adok hálát neked, tanulva igazságos döntéseidet. Megtartom rendelkezéseidet, ne hagyj el engem soha!"

Zsolt 119,1-8

Már az első keresztyénekben is felmerült az a kérdés, ha keresztyén módon él valaki, akkor olyan életet él, amelyik kedves Isten előtt? A válasz egyértelműen igen, hiszen Isten azt akarja, hogy minden ember megismerje Isten kegyelmét, szeretetét és irgalmát. Boldog emberként élni, ez keresztyén emberként is a legfontosabb kérdés.

Ha a keresztyénség természetellenes lenne, akkor biztos, hogy kudarca lenne ítélve, hiszen csak úgy lehet Istennek tetsző életet élni, ha valaki Isten parancsolatainak engedelmeskedik, s az Ő szavát megtartja.

Az Istentől féltő - nem az Istent féltő -, az Istentől féltő Luther Márton ezt ismerte fel, amikor odaállt a szerzetesrendi könyvtárban a falhoz odaláncolt kézzel másolt Szentírás elé, s elkezdte azt szorgalmasan lapozgatni. Nos, rátalált arra az ígerészre, hogy az igaz ember hit által él. Ennek a felismerése, átélése, és az ebből fakadó szabadulás után írta meg tételait, azt a 95 tételt, amelyet aztán kiszégeztek a wittenbergi vártemplom kapujára, s amely elindította a reformációt 1517 októberében.

A boldogtalan és Istentől féltő ember szíve biztonságra, békességre és bocsánatra vágyott. A reformátorok személyesen is átélétek, megtalálták ezt, s így végeztek szolgálatukat és munkájukat.

Az istentelen világnál is sok vonatkozásban sötétebb és istentelenebbé vált egyház pedig eljutott arra a szintre, hogy semmit nem tudott már az embereknek adni. Ezért látta úgy Isten is, hogy szükség van az egyház reformációjára, a visszatérésre a hamisítatlan forráshoz, Isten ígéjéhez.

Azért olvashatjuk ezt a részt, hogy a Szentírás - az egész - Istentől adott ajándék, amely hasznos a tanításra, a feddésre, a megjobbításra és az igazságban való nevelésre.

Minden ember boldog akar lenni, és ez valahol jogos vágy és igény, csak az a kérdés, hogy hogyan. Van, aki Isten szövetségén kívül, és van, aki Isten szövetségén belül akar boldog lenni.

Kálvin János az Institúció című reformátori munkájában részletesen ír arról, hogy az ember akkor és úgy lesz boldog, ha arra a szabadságra jut el, amelyet Krisztus adhat meg a számára. Amikor Luther Márton meg Kálvin János is megértették, hogyha rendezik a múltjukat, a lelki múltjukat az Istennel, s amit egyébként is rendezni kellett még ezen kívül, akkor felszabadulnak arra, hogy Istennek engedelmes életet éljenek.

Rádöbrentek arra is, és felismerték azt is, hogy a hit útja az, hogyha a keresztyén egyház felhagy az "és" gyakorlásával, vagyis a Szentírás és a hagyomány; Jézus és Mária tisztelete; hit és jócselekedetek; kegyelem és a vallásos ember teljesítménye.

Az egész középkori reformáció semmi másról nem szól, minthogy kivesszük ezt az és-t. Egyedül a Szentírás, mert egyedül Jézus, egyedül hit által van üdvösség, és egyedül kegyelemből tartatunk meg. Mert a teljes Írás, a Szentírás Istentől ihletett, de minden egyéb iromány, ami szent hagyománynak tűnik, az nem az Istentől való. Ezért nem is került be a kanonikus könyvek közé.

Egyedül Jézus a megváltó. A protestánsok is tisztelik és szeretik Máriát, mint Istennek engedelmes, hívő asszonyt, de Máriát nem feszítették keresztre Jézus mellé. Jézus mellett két lator volt a kereszten: egyik jobb- és baloldalt, ezért Mária nem társmegváltó, és nem is ment a mennybe, mert ezt a Szentírás nem tanítja. A Szentírás a következőt mondja: "Egy az Isten, és egy a közbenjáró Isten és emberek között, az emberré lett Jézus Krisztus." Nincs más. Egy az Isten, és egy a közbenjáró, az emberré lett Jézus.

A reformáció így tisztította le mindazt, ami ráakódott az igazi hitre, ami egyébként tiszta volt. Az első keresztyéneknél, a korai keresztyén egyházban teljesen a helyén voltak ezek a dolgok. Nagyon világosan azt tanították, amit a Szentírás tanít. Csak, aki hisz Jézusban, és bűnbánatot tart, és a bűnbocsánatot elfogadja, aki lezárja élete múltját Krisztus előtt, aki feltekint a keresztre, akit Jézus vére megtisztított minden bűntől, annak van üdvössége.

A reformáció azt a lelkiismereti szabadságot adta vissza, amit egyébként Isten az embereknek szánt. Boldogok úgy lehetünk, ha ebben a lelkiismereti szabadságban élünk. A boldogság alapvető forrása tehát a lelkiismereti szabadság? Nem. A boldogság alapvető forrása az, ha valaki átéli a személyes szabadulást Krisztusban a bűn átka alól, ha ezzel a megszabadulási élménnyel kezdődik a hívő élete.

Így volt ez Luther Márton életében, Kálvin Jánosnál, és az óta hány embernél, aki átadta az életét, a szívét Jézusnak. Jézus halála, feltámadása, egyedüli közbenjáró volta ajtót nyit minden ember számára, kivétel nélkül a mindenható Isten színe előtt. A reformáció a szabadságra, és a boldogságra nyitott ajtót. Ez olyan szabadság, amelyben megállhat bárki, de hogyan? Mindig ez a kérdés. Hogyan? Ez az alapkérdés. Pontosán úgy, ahogy itt a zsoltáríró mondja. Azt mondja, hogy boldogok, akiknek útjuk feddhetetlen, akik az Úr törvényében járnak. Boldogok, akik megőrzik az ő bizonyosságait, és teljes szívből keresik őt. Nem cselekszenek hamisságot, az ő útjaiban járnak. Vagyis egy ember személyes reformációja itt kezdődik. Boldogok, akiknek az útjuk feddhetetlen.

A mai egyre inkább gonoszodó és sötétedő világban Isten hívő népének óriási feladata az, hogy egyre világosabbá tegye, hogy mit jelent reformált módon élni? Mit jelent Krisztussal a szívben élni? Ez valóban minőségi életet jelent.

Ha csak szellemi öröksége valakinek a protestantizmus, vagy a református gyakorlat, életfelfogás, az is egyszerű dolog, de ha életévé válik, életelemévé, hogy olvassa a Szentírást, hogy napi csendességet tart. Ha elindult a szívében egyszer ez a reformáció, visszaformálódás, formáltatás arra, amit Isten eredetileg jónak, nemesnek, tisztának gondolt és adott. Visszatért az alapokhoz, amit egyébként maga Isten végez el kinek-kinek az életében, az tud ilyen reformált, minőségi módon élni ebben a világban. Akkor nem deformált életű emberek leszünk, hanem Isten akarata szerint reformált életünk lesz.

Azt mondja az ige, hogy boldog, akinek az útja fedhetetlen. Ez az első személyes lépés a lelki reformációhoz. Milyen ez az élet, amelyik fedhetetlen? Győzelmes élet. Van ilyen ebben a mai, borzalmas, és egyre jobban borzalmasabbá és aberráltabbá váló világban? Hova tart ez a világ? Mennyire nagy szükség van arra, hogy egyre inkább megreformált életű, hitű emberek legyenek ebben a világban, ahol lassan csak a pénz, a szexuális szabadosság, az italozás, a különböző perverziók, aberrált viselkedés a menő.

Tudjátok, mi a reformáció legnagyobb ellensége? Van, aki erre gyorsan rávágja: a katolicizmus. Nem igaz. Nem igaz. A Jelenések könyvében olvassuk, hogy mi a legnagyobb ellenség. A Jelenések 3-ban azt mondja Jézus a Lodícia-beli gyülekezetnek: "Tudom a te dolgaidat. Mivel nem vagy sem hideg, sem forró, vajha lennél hideg vagy forró, de nem vagy. Langyos vagy, ezért kivetlek a számból." Az egyháztörténeti kérdés, hogy dúlt a harc a reformáció és a katolicizmus között - most erről nem akarok beszélni, ez egyháztörténeti kérdés részben, de a legnagyobb ellenség, amikor nem szánjuk oda a szívünket. Bár lennél - mondja Jézus - hideg vagy forró, de mivel langyos vagy, nem tudlak használni semmire sem. Még a hideg szív is - azt mondja Jézus -, aki ellensége az evangéliumnak, még azt is jobb, mert arról látni való, hogy hova tart, és hova tartozik. Mindent tud az olyan ember, aki langyos, Istenről, Jézusról, egyházzal, de semmit nem él meg abból, vagy olyan langyos módon azt is. A tudásából akar élni, a szíve pedig kihűlt.

Azt olvassuk, hogy a reformátorok hite holtuk után is beszélt. Összecseng ez a Zsidókhöz írt levél 11. fejezetével. Ábel hite még holtuk után is beszél. Annak az embernek az élete, akinek fedhetetlen volt az élete. Krisztushitben telve el, aki engedelmeskedett minden bűne, mulasztása ellenére, és komolyan vette Isten szavát, aki életét Isten szavához igazította, azt olvassuk, hogy annak az élete holtuk után is beszél.

Isten ilyen igaz emberré akar tenni mindnyájunkat. Itt nincs kivétel. Isten azt akarja, hogy minden ember üdvözüljön, és az igazság megismerésére eljusson. Olyanokká, akikről azt mondják, hogy ez az ember istenhívő ember volt. Az igaznak emlékezete áldott. Akik áldott emlékezetűek lesznek, akiknek a hitük holtuk után is beszél, s akikről azért beszélnek holtuk után is, mert a hitük olyan volt, hogy az minta és példa volt mások számára.

Boldog emberek akarunk lenni? Ehhez elengedhetetlen a fedhetetlen, Istennek engedelmes élet. Sokszor mondjuk azt, hogy boldog karácsonyt kívánunk, boldog húsvéti ünnepeket, boldog névnapot, boldog születésnapot. Most hadd kívánjunk egymásak boldog élet-reformációt. Ámen.

A 301-ES PARCELLA TITKAI

Pajcsics József

Egy titkos állambiztonsági parancs nyomán indult el 1988 júniusában Nagy Imre és '56-os mártírtársai sírjának felkutatása. A munkában részt vevő főtiszt lapunkban közölt visszaemlékezésében leírja, hogyan jutott be egy napra a BM páncélszobájába, hogy fellelje a hevenyészett térképeket, az 1957-58-as temetések szigorúan konspirált jegyzőkönyveit, s a tanúk meghallgatásakor hogyan kellett áttörnie a titkolódzás falát. A tíz évvel ezelőtti kihantolás, majd a június 16-ai újratemetés a rendszerváltás egyik

mérőföldköve volt. Ezt követően indultak meg a pártállami hatalom és a szerveződések között az első tárgyalások.

1989. április 6-án fejeződött be az az exhumálási eljárás, amelynek eredményeként a Nagy Imre és társai ellen indított büntetőeljárás kapcsán kivégezt, illetve elhunyt öt személy - Nagy Imre, Gimes Miklós, Maléter Pál, Szilágyi József és Losonczy Géza - kihantolása megtörtént.

Máig érthetetlen, hogy a Belügyminisztérium akkori vezetése miért vállalt közösséget az eltemetettökkel azáltal, hogy értelmetlen módon nem volt hajlandó minden titkot megosztani a hozzátartozókkal és a közvéleménnyel. A békés átmenetnek persze nem ez volt az egyetlen és nem is a legnagyobb felemás lépése, döntése.

Nem egzakt szakmai beszámolóra töreksem, már csak azért sem, mert a sírok megtalálásában legalább akkora része volt a szerencsének, mint a szakmai hozzáértésnek.

Egy "abszurd miniszteri utasítás"

Az előzményekről annyit, hogy a Belügyminisztérium akkori vezetésének fogalma sem volt arról, hogy Nagy Imre és mártírtársai pontosan hol vannak eltemetve. Ezt mindennél jobban bizonyítja az a mód, ahogy az utasítást - az akkori állambiztonsági miniszterhelyettes - kiadta a sírhelyek felkutatására. Az utasítás kiadására 1988 júniusában került sor a miniszterhelyettes irodájában. H. altábornagy közölte velem, hogy megbízatásom szigorúan titkos, és a legnagyobb körültekintéssel kell eljárni. Konspiráltan keressék fel a 301-es parcellát, és az ott lévő névtáblák alapján állapítsam meg, hol vannak eltemetve Nagy Imréék. Erről saját kezűleg írt jelentésben számoljak be neki, az ügyről más nem tudhat.

Bárki számára, aki egy kicsit is ismeri a 301-es parcella történetét, abszurdnak, hihetetlennek tűnik egy felelős miniszteri vezető szájából az így kiadott parancs. Nekem is voltak aggályaim, de úgy gondoltam, hogy ellenvetéseimet csak a tények pontos ismeretében teszem meg.

A demokratikus ellenzék egyes tagjai a kivégzés évfordulóján, a nyolcvanas évek elejétől fogva, rendszeresen tartották a 301-es parcellában megemlékezést, amelyek enyhén szólva nem mindig zajlottak zavartalanul. A miniszterhelyettes, aki korábban a belső elhárítás vezetője volt, ha máshonnan nem, innen mindenképp tájékozott lehetett arról, hogy milyen állapotok uralkodnak a parcellában. Tudomásom volt arról is, hogy kb. 1981-ben a Belügyminisztérium vizsgálati osztályának egyik akkori vezetője szintén "egyszemélyes" feladatot kapott a sírhelyek felkutatására, ami eredménytelenül végződött, a további kutatást pedig leállították.

Számos legenda és tévhit is keringett például a Szovjetunióban történt elítélésről és kivégzésről. A leghihetőbbnek "Pannon K." álnév alatt, 1988-ban Bécsben kiadott tanulmány tűnt. Idézem: "A Kádár-rendszer 32 éve nem hajlandó a hátrahagyott családtagoknak, a magyar társadalomnak és a nemzetközi közvéleménynek választ adni: az elpusztított mártírok földi maradványai hol vannak. Helyettük teszi meg ezt e sorok írója. Rajnai Sándor (később közel egy évtizedig Magyarország moszkvai nagykövete) megbízásából Földes György (a valóságban Földes László egykori elhárítótiszt, a "piszkos ügyek" osztályának munkatársa) keresett és talált alkalmas erdőrészt a Budakeszi felé vezető úton - nem távol a Belügyminisztériumtól a területen található különleges objektumától. A legnagyobb titokban itt hantolták el őket, különleges állami titokként kezelve, mert nem akarták, hogy nyughelyük nemzeti búcsújáróhellyé váljon."

Végezetül az is tudott volt, hogy a halálra ítélt és kivégezt elítélteket 1979-ig jeltelen sírokba helyezték. Nehéz feltételezni, hogy az utasítást kiadó miniszterhelyettes az említett tényeket ne ismerte volna. Nem ez volt az akkori vezetés egyetlen tétova vagy rosszabb esetben sanda lépése a kihantolás elrendelése körül.

Külön fejezetet érdemelne, hogy miként próbálták meggyalázni Nagy Imre emlékét azzal, hogy neki tulajdonították 1954-ben - első miniszterelnöksége ideje alatt - a jeltelen sírokba helyezésre felszólító rendelkezés kiadását. Hogy milyen fontosságot tulajdonítottak ennek,

azt jelzi, hogy maga Grósz Károly hozta ezt először szóba 1988 novemberében, párizsi hivatalos útja során.

A sanda kísérlet arra is rámutat, hogy a hatalom ekkor még nem döntötte el, legalábbis ingadozott, hogy kiadják-e a halottakat. Dokumentumokkal igazolható, hogy ekkor már hónapok óta tudtuk, jól vannak eltemetve, és a sírok megjelölése is megtörtént.

Visszatérve a tábornoki utasítás kiadásának körülményeire, a felsorolt tényeket az altábornagynak ismernie kellett. Szerintem a hatalom ambivalenciáját jelzi, hogy így adta ki a miniszterhelyettes ezt a feladatot. Mint ahogy az is, hogy egyetlen személyt bízott meg vele.

Amikor eljutottam a 301-es parcellába, elképesztő állapotok tárultak elém. Magas fű és bozót borította a területet, amelynek a határait sem lehetett megállapítani. A sírok helyét süppedések jelezték, nem voltak felhantolva. A parcella kb. 3 kilométerre volt a főbejáratól, nagybörzsét alig járható földút vezetett oda.

Megállapításaimról kézzel írott jelentésben számoltam be a tábornoknak. Leírtam, hogy a feladatot a kapott utasítás szerint végrehajtani nem lehet, egyúttal felvázoltam, hogy milyen intézkedésekre van megítélésem szerint szükség, ha eredményt akarunk elérni: a per irattári anyagának tanulmányozása, a temető és a Kozma utcai börtön egykori nyilvántartásainak kutatása, a temetésben részt vett személyek meghallgatása stb.

A jelentésem megtételét követően hosszú ideig nem történt semmi. Hetek teltek el, már arra gondoltam, hogy ismét leállítják a sírok utáni kutatást, mint korábban. Az is megfordult a fejemben, hogy talán azért került ilyen formában kiadásra a parancs, mert szükség volt egy "alibijelentésre", mely szerint a sírok helyének megállapítása nem lehetséges.

Felgyorsultak az események

Grósz Károly miniszterelnökként 1988 júliusában az Egyesült Államokba látogatott, ahol a nemzetközi nyilvánosság előtt tett ígéretet arra, hogy a kivégzettek földi maradványait kiadják a hozzátartozóknak.

Nagy része volt az események kikényszerítésében az 1988 tavaszán megalakított Történelmi Igazságtétel Bizottságának, amelyet a forradalom kivégzett vezetőinek hozzátartozói és börtönt járt résztvevői hoztak létre.

Ettől kezdve rendkívüli módon felgyorsultak az események. Telefonon kaptam az utasítást ugyanarról a helyről, hogy a lehető leggyorsabban meg kell állapítani a sírok helyét. A tábornoki útbaigazítás mindössze annyi volt, hogy cselekedjek belátásom szerint.

A tanúk meghallgatásával kezdtem. A lényegét, vagyis a sírok elhelyezkedését tekintve ezek sok eredményt nem hoztak, de néhány értékes háttérinformációt eredményeztek. Az egyik, hogy a BM vizsgálati osztályon elkülönített vizsgálati csoport - változó létszámmal és összetétellel, de végig Rajnai Sándor irányítása alatt - a teljes büntetőeljárás szakasz tartama alatt, tehát az ügyészi és a bírói szakaszban is, kezében tartotta a gyanúsítottakkal kapcsolatos teendőket. Ez merőben eltért a már akkor is hatályos büntetőeljárás rendtől, mely szerint a nyomozás befejezése után a bűnügyet átadták az ügyésznek, és ettől fogva ő volt az ügy ura.

Időrendben haladva, Losonczy Gézát még halála napján, tehát 1957. december 21-én felboncolták, és valószínűleg még aznap éjjel a 301-es parcellában eltemették. A temetéseket egyébként, mint kiderült, rendszerint úgy intézték, hogy előre megrendelték a sírhelyet név nélkül vagy fiktív néven, és a rendőrök maguk végezték az elhantolást. Losonczy esetében még erre sem volt idő, így a sír kiásását is a rendőrök végezték. Valóban rossz regénybe illő jelenet lehetett, amint a decemberi fagyos éjszakában hat-nyolc rendőr sirt és a temető elhagyott zugában. Az egyik visszaemlékező szerint egy olyan sorban kerestek helyet a sírnak, ahová akkoriban temettek, tehát friss sírok közé (ez eléggé tág kiindulópontot jelentett a további nyomozás számára, hiszen abban az időben temettek a 13., 14. és 15. sorban is).

Szilágyi József esetében ismert volt a temetés időpontja - 1958. április 24. -, mivel a tanúk szerint rendszerint még a kivégzés napján eltemették az áldozatokat. Annyit lehetett még megtudni az ő eltemetéséről, hogy a sír helye egészen közel volt a parcella út felőli oldalához. A meghallgatások során a legnagyobb meglepetést és egyben megdöbbenést Nagy Imréné eltemetésének körülményei okozták. A tanúk egybehangzó beszámolója szerint a kivégzés

napján - 1958. június 16-án - a Kozma utcai börtönben, az úgynevezett Kiszfogház udvarán temették el Nagy Imrét, Maléter Pált és Gimes Miklóst. Annak érdekében, hogy a friss földhányás ne tűnjön fel senkinek, egy teherautónyi rossz irodabútort hoztak és helyeztek el a hantok fölé. Az ellentmondásos visszaemlékezések szerint hónapokkal, kb. egy évvel később kihantolták, és a 301-es parcella két, előre kiásott sírgödörbe temették el a három koporsót. (Dokumentumok alapján 1961-ben.)

A tanúk szerint a koporsók a kihantolásakor még épek voltak, kátránypapírba voltak burkolva. Azokhoz nem nyúltak, érintetlenül helyezték el őket a két sírgödörbe, mégpedig úgy, hogy az egyikbe két koporsót helyeztek. A kátránypapírba burkolás arra utalt, hogy a kiszfogházi eltemetést eleve ideiglenesnek szánták.

Az eltemetésben részt vevők meghallgatása nem sok eredményt hozott abból a szempontból, hogy továbbra sem sikerült fényt deríteni a legfontosabb kérdésre, az eltemetések helyére. Egyébként is keservesen ment a tanúk kikérdezése.

Az együttműködést megtagadókat több dolog motiválta: félelem, jobb a háttérben maradni, ebből még baj lehet, egyesek részéről pedig kifejezett ellenszenvet, gyűlöletet tapasztaltam. Ezek az emberek mélységesen elleneztek a kihantolást, és egyenesen árulásnak tekintették az ezzel történő foglalkozást. Emlékezetes maradt számomra közülük a Kozma utcai börtönben működő operatív alosztály egykori vezetőjének az esete. Hiteles bizonyítékunk volt rá, hogy az újratemetés az ő irányításával történt.

Felkerestük a nyaralójában ezt az idős embert, aki alezredesként ment nyugdíjba. Családjá körében találkoztunk vele. Amikor négy szemközt megmondtuk jövetelünk okát, az addig jó hangulatú beszélgetésnek vége szakadt, megfagyott a levegő. Sorsszerű, hogy a kihantolás megkezdése előtt néhány nappal volt a temetése, ugyanabban a temetőben. Nem tudok másra gondolni, mint hogy az események számára nem várt alakulása siettetta a halálát.

Feltárul a "Darázs-fészek" dosszié

Jelentésben számoltam be az addig történeletről, és egyben kértem, engedélyezzék a betekintést az irattári anyagokba. Megtörtént, egy napra! Egy munkanapot kaptam a teljes - több tucat dossziéból álló, több ezer oldalnyi - irattári anyag átvizsgálására.

Nincs mód leírni, hogy milyen érzés volt a különleges pánccélterem belső, elzárt pánccélaszobájában leülni a dossziék elé. Azok elé a dossziék elé, amelyeket hosszú évek óta nem nyitott ki senki. A falakat a mennyezetig, a szigorúan titkos és különösen fontos dossziék tömege vette körbe.

Soha nem értettem, hogy mi indokolta a halálos ítéletet. Azt hittem, most beleláthatok a titokba, és mindent megértek. Én elsősorban a jogász szemével néztem az iratokat, és nyugodtan állíthatom, hogy nem ugyanaz az ember állt fel az asztal mellől, mint aki reggel helyet foglalt mellette. Az iratok tanulmányozása után megértettem, hogy a koncepciók pereknek 1956 után sem volt vége. Azok az emberek kerültek hatalomra, akik javarészt maguk is elszenvetdék a koholt ügyek következményeit, ennek ellenére talán törvényszerűen ott folytatták, ahol elődeik abbahagyták.

1958. június 16-án "lezártak" egy ügyet, amely annak a koncepciónak a jegyében került feldolgozásra, hogy a vádlottak egy részben külföldről gerjesztett, előzetesen kitervelt, ellenforradalmi szervezkedés résztvevői voltak. A nyomozati iratokból azonban kitűnt, hogy ennek semmiféle konkrét bizonyítéka nem volt. Hogy mennyire így van, nagyon jól igazolja ezt a Belügyminisztérium Kollégiumának 1958. november 13-ai jegyzőkönyve.

Biszku Béla akkori belügyminiszter, elismerve a vizsgálati osztály munkájának eredményeit, a legfőbb hibát abban látta, hogy "jóformán alig adott adatot az ellenforradalmi szervezkedés keletkezésének összefoglaló értékeléséhez."

Végül is az irattári anyagokban való kutatás rövid határideje ellenére sikerült rátalálnom olyan dokumentumokra, amelyek reménnyel kecsegtettek. Rábukkantam egy "Darázs-fészek" fedőnevű irattartóra, amelyben az eltemetések helyére vonatkozó jelentés és térképvázlatok fénymásolatai voltak.

Szellemesnek és jellemzőnek találtam az iratok fedőnevét - "Darázzfészek". Mintha inteni akarta volna a fedőnév kitalálója a döntéshozókat, olyan darázzfészekbe találnak nyúlni, amely még a vesztüket okozhatják.

Mindenekelőtt találtam egy 1961. február 25-én keltezett, szigorúan titkos minősítésű, kézzel írt jelentést Nagy Imre, Gimes Miklós és Maléter Pál kihantolásáról és újratemetéséről. Ez teljesen egybevágott az általam meghallgatott tanúk beszámolójával, azzal a különbséggel, hogy tartalmazta a sírok pontos helyét és azt is, hogy a sírok milyen fedőnéven kerültek nyilvántartásba. Az akció mély konspiráltságát bizonyítja, hogy a jelentés egy példányban készült és kézzel írták. Hagyomány volt az egykori állambiztonságnál, hogy a legtitkosabb ügyek leírásába még az egyébként megbízható gépirókat sem vonták be.

A jelentés szerint 1961. február 24-én, 16.45 órakor kezdte meg egy tízfős - tisztkekből és tiszthelyettesekből álló - brigád a kihantolást a Kozma utcai börtön (Gyűjtőfogház) területén. A művelet az előre kidolgozott szempontok szerint zajlott és a "legnagyobb rendben folyt le". A kihantolás helyéről 19.15 órakor, teljes sötétségben mentek át a "rabtemetőbe", és helyezték el a három koporsót a 301-es parcella 23. sor 8-9. sírhelyébe. A 8-as sírhelybe Naszladi Péter (Arad, 1901. április 12., Móricz Zsuzsanna) fedőnéven temették el Maléter Pált és Gimes Miklóst. Mint a jelentés írója megjegyezte, Maléter holtteste került alulra.

A 9-es sírhelybe Borbíró Piroska (Párkányánás, 1908. december 25., Nagy Eszter) fedőnévvel temették el Nagy Imrét. A temetést 20.35 órakor fejezték be. A fedőneveket csak a temető igazgatósága kapta meg, más szervnél nem került nyilvántartásba.

A jelentés egy példányban készült és Rajnai Sándor ezredes kapta.

Szilágyi József sírhelyéről egy térképvázlat került elő, amelynek dátuma 1958. április 24. A vázlat a 301-es parcella kerítések által határolt részét ábrázolja, és lépésben adja meg a sírhely távolságát a két kerítéstől.

Hasonló térképvázlat készült Losonczy Géza sírhelyéről is, azzal a különbséggel, hogy tájékozási pontként a kerítésen kívül egy villanyoszlop is meg volt jelölve. A távolságokat itt is lépésben határozták meg.

A nyomozás további célja kettős volt. A temető és a börtön egykori nyilvántartásaiban ellenőrizni az adatok hitelességét, megállapítani, hogy az eltemetések időpontjaiban hová, mely sorokba temettek, ennek alapján ellenőrizni Nagy Imréék és meghatározni Losonczy, valamint Szilágyi sírhelyének koordinátáit.

A másik cél a koordináták ismeretében meghatározni az elvadult, bozótos parcellán belül a sírok helyét. A két feladat jellegében teljesen eltér egymástól. Az első egy logikai tevékenység, míg az utóbbi térképészeti, földmérési feladat. Mindezt a legnagyobb titoktartás mellett végrehajtani úgy, hogy a megkérdezett és igénybe vett tisztviselők, szakemberek ne tudják meg, voltaképpen kit, mit keresünk. Attól a néhány embertől, akit feltétlenül tájékoztatni kellett, írásbeli titoktartási nyilatkozatot vettünk fel.

Nagy Imre, Maléter Pál és Gimes Miklós sírhelyére vonatkozóan az adatellenőrzés igazolta az 1961-es jelentésben leírtakat. A temető korabeli parcellakönyvében, a megadott sírhelyeken az említett két fedőnév volt bejegyezve.

A büntetés-végrehajtási intézetnél lévő egykori temetési napló 42. oldalán szerepeltek az 1961 februárjában eltemetett személyek. E szerint a 23. sor 7-8. helyét üresen hagyták. Ez alátámasztotta azt a gyanút, hogy itt lehetnek a konspirált sírok. Mint utóbb kiderült, a bv. intézet nyilvántartása pontatlan volt, a holttestek a jelentésnek megfelelően a 8-9. helyről kerültek elő.

Szilágyi József sírhelyének koordinátáit is sikerült a korabeli nyilvántartási adatok alapján, logikai úton kikövetkeztetni.

Losonczy Géza sírhelyéről semmiféle nyilvántartási adatot nem sikerült fellelni. Nem is lehetett, hiszen az eltemetést végző tanúk beszámolójából tudtuk, hogy nem megrendelt sírba temették, hanem egy rendőrből álló brigád maga temette el. A bv. intézet temetési naplójából arra lehetett következtetni, hogy 1957 decemberének második felében a 15. sorban történtek eltemetések. Ha igaznak fogadjuk el a tanúk közlését, hogy friss sírok közé temettek, akkor vélelmezni lehetett a 15. sorba történt elhantolást.

Lényegében ezek az adatok és az említett két térképvázlat állt rendelkezésre, amikor 1988. augusztus 3-án elkezdtek a helyszínelést, a sírok helyének kijelölését. Ebben olyan szakemberek voltak a segítségünkre, mint a temető akkori főmérnöke - Ladányi Jenő -, aki ráadásul földmérési szakember volt, valamint két szakmunkás (Hangodi Imre és Péter Sándor), akik az 1956 utáni időkben rendszeresen temettek a 301-es parcellában. Az ő szakmai segítségük nélkül nem mentünk volna semmire.

Megkezdik a sírok kijelölését

A sírhelyek koordinátáinak ismeretében kimentünk a parcellába és kértem, hogy jelöljék meg, hol vannak a sírok. Hosszas szemlélődés és kísérletezés után kijelentették, hogy nem lehet elvégezni a feladatot pontosan, amíg nem tudják, hol vannak a parcella határai. A sorok és a sírhelyek meghatározott lépéstávolságra követték egymást, de ezt csak úgy lehetett kiszámolni, ha tudják, hol van a kiindulópont.

Beszereztük a temető egykori (1908-ban készült) és a földhivatalban jelenleg nyilvántartott térképeinek másolatát. Ezek segítségével Ladányi Jenő főmérnök kiszámította a parcella méreteit (111,5x65 méter) és a helyszínen kitézte a határvonalait.

Hangodi Imre és Péter Sándor pedig a határvonalak ismeretében megjelölték az általunk megadott sírhelyeket. Útmutatásuk alapján először a 23. sor 8-9. sírhelyét jelölték meg. Nehéz elmondani, milyen érzés volt, hogy hosszú idő után én vagyok az első, aki tudja, nagy valószínűséggel hol van Nagy Imre eltemetve, és ugyanakkor ezt az ismeretet nem oszthatom meg senkivel.

Sőt jelzéseinket úgy kellett elhelyezni a parcellában (kerítésre festett nyilak, fák megjelölése, karók elhelyezése), hogy senki ne tudjon következtetni a sírok helyére.

Ezt követően megjelöltük a 16. sor 9. helyét, dr. Szilágyi József feltételezett sírját is. Ekkor került sor arra, hogy kipróbálja, mennyire megbízható a térképvázlat, amely a sírról készült. Megmutattam Ladányi főmérnöknek, aki kijelentette, hogy lépésben vannak megadva a távolságok, elég nagy biztonsággal ki lehet lépni azokat.

Legnagyobb megrökönyödésemmre pontosan ott állt meg, ahol a sírásók megjelölték a 16. sor 9. helyét, teljesen más módszerrel eljárva.

Ezek után már nagyobb reménységgel adtam oda a vázlatrajzot a főmérnöknek Losonczy Géza temetésének helyéről. Ladányi Jenő kilépte a helyet, én pedig megkértem a sírásókat, hogy határozzák meg, ez hányadik sor melyik sírhelye. Számításuk szerint az a 15. sor 27. vagy 28. helye volt. Ezt is megalapozottnak éreztem, két okból. Az egyik, hogy adatok voltak arra, miszerint 1957 decemberében valóban a 15. sorba temettek. A másik, hogy a tanúk szerint nem "szabályos" temetés volt, hanem két meglévő sír közé maguk ástak sírgödört. Ezért nem volt egyértelmű, hogy a 27. vagy a 28. sírhelyről van-e szó.

Később még történt egy érdekes és megrendítő esemény, amely további bizonyítékot nyújtott arra, hogy Losonczy sírja a 15. sorban lehet. A térképvázlaton ugyanis tájékozási pontként jelölve volt egy villanyoszlop a kerítésen kívül, amit először nem találtunk.

Az 1988. augusztusi helykijelölést követően majdnem egy egész év telt el a kihantolás megkezdéséig. Ezért rendszeresen kijártunk a parcellába, hogy ellenőrizzük, a jelöléseink a helyükön vannak-e. Az egyik alkalommal - halottak napja körül - két férfit pillantottunk meg, akik a magas füben mintha ástak volna valamit. Kiderült, hogy 1955-ben kivégzett testvérük jeltelen sírját ápták.

Az egyik testvér, Sz. I. elmondta, hogy azt a módszert követték ők is, mint sokan mások, akik nem tudtak beletörődni abba, hogy szeretteik ismeretlen helyen nyugodjanak. 1956 novemberében írásban kérték a Legfőbb Ügyészséget, közöljék, hol van a testvérük eltemetve. 1957. január 18-án kaptak egy írásbeli választ, Kossuth-címeres bélyegzővel, olvashatatlan aláírással, benne a pontos helymegjelöléssel. Azt hiszem, ez volt az egyetlen ilyen eset a korszak és a 301-es parcella történetében.

A testvérek elmondták, hogy minden eshetőségre számítva ők is készítettek térképvázlatot a sír helyéről, és tájékozási pontként egy, a közelben lévő villanyoszlopot jelöltek meg. Ez

volt az utolsó és döntő mozzanat, aminek alapján fel mertem vállalni, hogy nem nyitattunk fel egyszerre több tucat sírt, hanem csak a megjelölteket.

Március 29-én reggel gyülekeztünk a temető főbejárata előtt. Addigra a technikai előkészületek megtörténtek (katonai sátrak a parcella szélén, technikai eszközök, rendőri biztosítás stb.). Érthetően óriási volt a sajtó érdeklődése. Tekintve, hogy a temetőbe nem engedték be a sajtót, a kerítésen kívülről, darus kocsik tetejéről, távcsöves fényképezőgépekkel, kamerákkal pásztázták a parcellát és fényképeztek minden elérhetőt. A hozzátartozók kérésére rendőri segítséggel kellett őket eltávolítani. Becsületükre legyen mondva, a későbbiek során már nem zavarták ezt a fájdalmas aktust.

A temető kapujánál először találkoztam a hozzátartozókkal: Vésziné Nagy Erzsébettel (Nagy Imre leánya), a férjével és gyermekeivel, Gimes Miklósnéval, Ghiczyné Gyenes Judittal (Maléter Pál özvegye), Ujhelyiné Haraszi Máriával (Losonczy Géza özvegye) és férjével, a TIB részéről Hegedűs B. András, Halda Aliz, Mécs Imre és Tóbiás Áron jelent meg az első napon. A hivatalos szervektől Borics Gyula államtitkár és Tari Ferenc, a bv országos parancsnokának helyettese volt ott.

Bizalmatlan hozzátartozók

Szinte kitapintható volt a levegőben a türelmetlen vágy, hogy a bizonyosság erejével tudják, ezedek végre, a szereteteikre bukkantak. A hozzátartozókban - érthető módon - volt egy nagy adag bizalmatlanság, amit csak fokozott, hogy nem mondhattam meg, hol voltak eredetileg eltemetve. A szakértőkkel még az előző héten közöltem, számítsanak rá, másodlagos temetéssel fogunk találkozni. Ha ennek látható bizonyítékai vannak, akkor ez egy további támpontot jelent annak alátámasztására, hogy jó helyen keresünk, nem tévedtünk.

Késő délután bukkantak rá a szakértők Nagy Imre földi maradványaira. Megrendítő pillanatok voltak, több okból is. Vége volt egy több mint harmincéves titoknak, egy történelmi személyiség végső nyughelyre találhat, megadhatják a neki kijáró végtisztességet. Ugyanakkor szívszorító volt az a kíméletlen brutalitás, amellyel ezt az embert még holtában is megalázták. Ekkor derült ki, hogy a kivégzetteket arccal a föld felé, valamilyen zsákvászonba csavarva, drótkötéllal átkötve temették el.

Nem találtunk olyan bizonyítékokat, amelyek - főleg a család számára - első látásra is igazolhatták volna, Nagy Imrét találtuk meg. Sőt, csak a kétségeiket fokozta, hogy előkerült két aranyfog, amelyre nem emlékeztek. Számomra azonban mindennél többet mondott, hogy a szakértők jelezték, a koporsódarabokon olyan hajszálgöyökér- és eltérő jellegű földmaradványokat találtak, amelyek ebben a mélységben nem lehetségesek, és más, eredeti helyszínre utalnak.

A kételyek eloszlátása szempontjából döntő jelentőségűvé vált a második nap, amikor is a kettős sírra kellett bukkannunk. Mindenki úgy érezte, ha ez bekövetkezik, akkor nagy a valószínűsége, hogy komolyan lehet venni az eljárást, amelynek az eredményére egy egész ország várt.

Nyugodtan mondhatom, hogy másnap késő délután, miután Gimes Miklós földi maradványait megtaláltuk, pattanásig feszült a hangulat. Annak ellenére, hogy Gimes hozzátartozói egyértelműen úgy érezték, hogy őt találtuk meg. Az előző napról származó kételyeket az fokozta, hogy Gimest az előírt, az előző napival megegyező mélységben találták meg. Szinte kizártnak érezte mindenki, hogy alatta lehetséges még egy koporsó.

Hangosan és előttem is elhangzottak azok a vádak, hogy a hatalom színjátéka ez az egész, és ki tudja, hol vannak eltemetve azok, akiket keresnek.

Már szürkület volt, amikor kértem Kralovánszkyt és Szabó Árpádot, addig folytassák a feltárást, amíg nem győződünk meg arról, hogy van-e lejjebb is temetés vagy sem. A jelenlévők közül senki nem mozdult a sír mellől. Több tucat szempár figyelte a mélyben dolgozó két szakértőt. Kb. húsz perc telt el néma csendben, amikor Kralovánszky felszólt a gödörből, hogy még egy csontvázat talált.

A következő napon, március 31-én, pénteken az előzőekhez képest már vitamentesen és begyakorlottan ment végbe Szilágyi József kihantolása a 16. sor 9. helyéről. Ezen a síron már

látszott, hogy a temetés eltért az előzőektől. Nem voltak másodlagos temetésre utaló nyomok sem.

Némi gondot okozott Losonczy Géza sírjának a megtalálása, mert egyszerre, kutatóárokka kezdtek feltárni a 14., 15., 16. sort. Végül is kiderült, hogy a tanúk visszaemlékezéseinek megfelelően, szabálytalan temetés volt. Az ő esetében a boncolás során fűrészelt koponya volt az egyik legfontosabb nyomravezető.

Ötnapi kutatómunka eredményeként április 5-én, szerdán eredményesen befejeződött a feltárás. Valamennyi mártír feltételezett földi maradványai előkerültek. A későbbi szakértői vizsgálatok többoldalúan igazolták a feltevéseket.

Azóta a 301-es parcella emlékhelyé vált. A hősök és a mártírok emlékét a szintén kivégzett Angyal István végrendelkezésének megfelelően "nagy rusztikus kő" őrzi.

(Magyar Hírlap, 1999. június 16.)

SZEPTEMBER HAVI ESEMÉNYEK

Szeptember 2: Az istentisztelet utáni ebédet készítette és adományozta Vörös Ilona, Megyesi Gizella és Fövenyessy Katalin. Segített Torma Veronika.

Szeptember 5: A gyülekezet Kenéz Ilona nőtestvérünket kísérte utolsó útjára.

Szeptember 9: Az istentisztelet utáni ebédet készítette és adományozta Besze Edith és Ferenc.

Szeptember 9: Az egybegyűlt családtagok és barátok Jakaby Pünkösti Júliát kísérték utolsó útjára.

Szeptember 16: Az őszi piknikre került sor.

Szeptember 23: Az istentisztelet utáni ebédet készítette és adományozta Fejér Anna és Vörös Ilona. Segített Bordás Piroska, Megyesi Gizella és Fövenyessy Katalin.

Szeptember 30: Az istentisztelet keretében a keresztség sákramentumában részesült Hannah Oyu Hajnal. Az istentisztelet utáni ebédet készítette és adományozta Vörös Ilona és Torma Veronika. A süteményt készítette Fövenyessy Katalin.

Hajnal Blanka 100.00 \$-t adományozott az ebédek elkészítéséhez.

SZEPTEMBER HAVI ADAKOZÓK NÉVSORA

Arpad Racz, Elvira M. Orly, Dr. Dunai Magdolna, David & Kamilla Voros, Bill & Helen Varga, Theodore & Jacqueline Korosy.

SZEPTEMBER HAVI RENDKÍVÜLI ADOMÁNYOK

Marika & John Reisinger, Kenéz Ilona emlékére.....	\$ 25.00
Otto & Elizabeth Avvakumovits, Kenéz Ilona emlékére.....	\$ 50.00
Gyorgy & Ildiko Zentai, Kenéz Ilona emlékére.....	\$ 50.00
Mate & Ilona Voros, Kenéz Ilona emlékére.....	\$ 50.00
Erno Balogh, Kenéz Ilona emlékére.....	\$ 25.00
Zoltan & Ilona Hajnal, Kenéz Ilona emlékére.....	\$ 25.00
Emery & Priscilla Kozak, Kenéz Ilona emlékére.....	\$ 50.00

Stephan & Rose Borbely, Kenéz Ilona emlékére.....	\$ 50.00
Dr. Karoly & Magdolna Szabo, Kenéz Ilona emlékére.....	\$ 100.00
Bill & Helen Varga, Kenéz Ilona emlékére.....	\$ 100.00
Laszlo es Edith Dittert, Kenéz Ilona emlékére.....	\$ 75.00
Joseph Jakaby, feleségem emlékére.....	\$ 200.00
E. A. Kolhaas, Jakaby Júlia emlékére.....	\$ 50.00
E. A. Kolhaas, Perlaky ... emlékére.....	\$ 50.00
Jolanda Csonotos Pernyeszi, Galocsy Árpádné emlékére.....	\$ 25.00
Zoltan & Purevsuren Hajnal, kislányunk keresztelőjére.....	\$ 100.00

*A Presbitérium nagy szeretettel köszön
minden adományt és segítséget.
Az Úr Isten gazdag áldása legyen
adakozó testvéreinkkel!*

ŐSZI REFORMÁTUS PIKNIK

Ez évi őszi piknikünk is nagyon jól sikerült. Egyházunk nevében hálásan köszönjük a résztvevőknek a megjelenést, és a pikniken segítőknek a sok-sok faradozást és áldozatos munkát. A piknik hathatos sikeres érdekében fáradhatatlanul dolgoztak egyháztagjaink és támogatóink.

A gulyás anyagát előkészítette és adományozta Fövenyessy Katalin és Bordás Piroska. Megfőzte Kozák Imre.

A flekkent adományozta Megyesi Gizella és Hajnal Blanka. Megsütötték Kovács Árpád és Borbély István.

A kolbászt készítette és adományozta Vörös Máté és Ilona. Megsütni segített Vörös Dávid.

A csirkepaprikást készítette és adományozta Herczeg Borbála és Tamás.

A töltött káposztát készítették és adományozták Fövenyessy Katalin, Vörös Ilona. Az elkészítésben segítettek Kovács Éva, Kollányi Mária, Megyesi Gizella.

A körítésekét készítették és adományozták Megyesi Gizella, Vörös Ilona, Magyary Ilona, Fövenyessy Katalin, Fülöp Mária, Licko Suzie, Bordás Piroska, Kádas Jutka és Magyar-Köpe Blanka.

A savanyúságot készítette és adományozta Magyary Ilona és Licko Suzie.

A kenyeret adományozta Kiszely Barnabás.

Az ebéd felszolgálásában segítettek Vörös Kamilla, Herczeg Borbála, Megyesi Gizella, Vörös Ilona, Fövenyessy Katalin, Nagy Mária, Magyary Ilona, Kozák Imre, Csöregi Andrea, Torma Veronika, Fülöp Mária.

A süteményeket készítették és adományozták Fejér Anna, Magyary Ilona, Vörös Ilona, ifj. Orly Elvira, Megyesi Gizella, Fövenyessy Katalin, Kozák Piroska, Borbély Rozália. A sütemények eladásban segített Orly Elvira, ifj. Orly Elvira, Fejér Anna, Kozák Piroska, Magyar-Köpe Blanka.

A lángost adományozta Vörös Ilona és Máté. Az elkészítésében segítettek Vörös Máté és Ilona, Vörös Dávid és Kamilla, Chisch Sinie, Torma Veronika, Borbély

Rozália, Papp Mária, Magyary Ilona, Fövenyessy Katalin, Zentai Ildikó, Kovács Éva. Az élelmiszer eladásában segítettek Kollányi Mária és Enese Kohlhaas.

Kádas Jutka a pikniken eladott magyar paprika bevételét az Egyháznak adományozta.

Az italok kiárusítását végezte Herczeg Tamás és Pethő Ágnes.

A pénztárt kezelte Bordás Piroska. A zenét Rácz Jenő szolgáltatta. Kovács Róbert volt a piknik különböző momentumainak a lefényképezését végezte el. A mosogatást Torma József végezte.

A teherautó valamint a többi autók le- meg felpakolásánál, a sátrak felállításánál, a ki- meg bepakolásánál, az asztalok megterítésénél és további más munkálatok elvégzésénél segítettek Fövenyessy Károly és Katalin, Vörös Máté és Ilona, Magyar-Köpe Gábor, Kovács Árpád, Kollányi Mária, Megyesi Gizella, Torma Veronika és József, Nagy Ferenc és Babi, Magyary András és Ilona, Papp Lajos és Marika, Bordás Zoltán, Körösy Ted, Borbély István, Leemon Péter, Vörös Dávid és Kamilla, Chich József és Sinie, Kovács Róbert és családja, Prohászka János, Fövenyessy Norbert és még sokan mások.

Mindezt a munkát felügyelte és irányította Fövenyessy Károly.

Chich Jozsef és Sinie a piknik költségei fedezésére 400.00 \$-t adományozott.

Az Úr Isten áldja és őrizze minden résztvevő és segítő testvérünket!

HIRDETÉSEK

- A Presbitérium szeretettel kéri egyháztagjainkat, hogy ne feledkezzenek meg az évi egyházfenntartói járulék befizetéséről, ezzel is támogatva kicsiny gyülekezetünk fennmaradását.

- A Nőegylet vezetősége szeretettel kéri asszonytestvéreinket, hogy segítsenek az istentisztelet utáni ebédek elkészítésében. Ellenkező esetben a Nőegylet kénytelen lesz a vasárnapi ebédek havi két alkalomra lecsökkenteni.

- Hirdetjük a Gyülekezetnek, hogy a Presbitérium döntése értelmében havi egy alkalommal bevezetjük az angol nyelvű istentisztelet tartását. Az első angolnyelvű istentisztelet megtartására 2007. november 4-én, délelőtt 11:00 órai kezdettel kerül majd sor. E döntésével a Presbitérium a második vagy harmadik generációs, magyarul már csak kevésbe beszélő fiatalok, valamint a vegyesházasságban élő házaspárok igehallgatását óhajtja megkönnyíteni.

- Hirdetjük minden érdeklődőnek, hogy gyermekeink, unokáink számára szervezett vasárnapi iskola, a nyári szünet után újból elkezd működését! Az iskola elsősorban azon másod- vagy

harmadgenerációs, illetve vegyesházasságból született gyermekek számára indul, akik egyáltalán nem, vagy csak nagyon keveset beszélnek magyarul. A vasárnapi iskola célja a magyar nyelv oktatása, későbbiekben a nyelvkészség fejlődésével, a magyar kultúra, hagyományok, szokások, mesék, népdalok valamint a keresztény értékrend megismertetése a gyermekekkel. Havonta két alkalommal, vasárnap délelőtt 11:00 órától tartjuk a foglalkozásokat a Templom ebédlőjének erre egy külön elkülönített részében. Magyarországon képzett oktatók várják gyermekeik jelentkezését. Érdeklődni és jelentkezni a (650) 365-1535 telefonszámon, illetve a gabor73@yahoo.com drótposta címen lehet.

- Hirdetjük minden érdeklődő számára, hogy október 28-án, a reformáció ünnepe alkalmából, az istentisztelet keretében kiszolgáltatjuk az úri szent vacsorát. Hirdetjük azon testvéreink számára, akik valamilyen oknál fogva nem tudnak eljönni a templomba, de részesülni szeretnének az úrvacsora szentségében, jelezzék ezt vagy a lelkipásztornak vagy valamely presbiternek, és a lelkész háznál is kiszolgálja a szent jegyeket.

- Hirdetjük minden érdeklődő számára, hogy a Nőegylet szombaton, 2007. november 10-én, **karácsonyi süteménykészítő tanfolyamot** szervez a Templom ebédlőjében. További részletesebb információval az elkövetkezőkben jelentkezünk.

Az őszi piknik néhány fotója

Előkészületek

Gulyásfőzés

Süteménybőség

A lángos tésztajának gyúrása

(A pikniken készült fotók megtekinthetők a www.reformatustemplom.com weboldalon).